

УДК 657.1(047.32)(061.1ЄС:477)

Т. І. Єфименко

член-кореспондент НАН України, доктор економічних наук, професор, заслужений економіст України, президент ДННУ "Академія фінансового управління", Київ, Україна, efimenko@afu.kiev.ua

Л. Г. Ловінська

доктор економічних наук, професор, член Методологічної ради з бухгалтерського обліку при Міністерстві фінансів України, заступник директора з наукової роботи НДФІ ДННУ "Академія фінансового управління", Київ, Україна, lovinska@ukr.net

Я. В. Олійник

доктор економічних наук, професор, головний науковий співробітник відділу методології бухгалтерського обліку НДФІ ДННУ "Академія фінансового управління", Київ, Україна, oleynik_yv@ukr.net

**ЗАПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ ЗВІТУ ПРО ПЛАТЕЖІ
НА КОРИСТЬ ДЕРЖАВИ**

Анотація. Необхідність імплементації положень Директиви 2013/34/ЄС обумовила внесення змін у 2017 р. до Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16.07.1999 № 996-XIV щодо складання звіту про платежі на користь держави. Вирішення організаційних питань такого звітування покладено на Міністерство фінансів України, на доручення якого фахівцями ДННУ "Академія фінансового управління" проведено відповідні наукові дослідження. У статті висвітлено концептуальні положення, методичні підходи та організаційне забезпечення звітності про платежі на користь держави підприємств надрокористування й лісозаготівлі. Проекти форми звітності та методичних рекомендацій щодо її складання враховують особливості діяльності видобувних підприємств, положення національного законодавства й директивні вимоги ЄС. Звітність про платежі державі є нефінансовою, водночас вона складається за даними бухгалтерського обліку, містить вартісні та натуральні показники. Проект звіту передбачає розкриття інформації по підприємству загалом і по окремих проектах. Запровадження запропонованих проектів не пов'язане з додатковими витратами та повинне забезпечити підвищення безпеки, прозорості, підконтрольності й законності діяльності підприємств визначених галузей, сприяти залученню інвестицій.

Ключові слова: адаптація законодавства України до законодавства ЄС, прозорість і підзвітність, нефінансова звітність, звіт про платежі на користь держави, підприємства надрокористування та лісозаготівлі.

Табл. 7. Літ. 24.

Tetiana Iefymenko

Dr. Sc. (Economics), Professor, Corresponding Member of the National Academy of Sciences of Ukraine, Honored Economist of Ukraine, SESE "The Academy of Financial Management", Kyiv, Ukraine, efimenko@afu.kiev.ua

Liudmyla Lovinska

Dr. Sc. (Economics), Professor, Member of Methodological Board on Accounting under the Ministry of Finance of Ukraine, SESE "The Academy of Financial Management", Kyiv, Ukraine, lovinska@ukr.net

Yana Oliinyk

Dr. Sc. (Economics), Professor, SESE "The Academy of Financial Management", Kyiv, Ukraine, oleynik_yv@ukr.net

**THE IMPLEMENTATION OF THE REPORT ON PAYMENTS
TO GOVERNMENT IN UKRAINE**

Abstract. Logging and extractive industry are of great economic and social significance for Ukraine. However, today these industries are characterized by a low level of investment,

© Єфименко Т. І., Ловінська Л. Г., Олійник Я. В., 2018

non-transparent legislation for mining and logging of primary forests. The conditions for overcoming these negative phenomena can be developed through the implementation of provisions of Directive 2013/34/EU, aimed to increase the transparency of activities of large undertakings and public interest entities, active in the extractive industry and logging of primary forests. To ensure the implementation of Directive 2013/34/EU, the Law "On Accounting and Financial Reporting in Ukraine" (№ 996, filed on July 16, 1999) was amended in 2017, according to the requirements to prepare the report on payments to government by certain types of undertakings. The organizational issues for the implementation of such reporting are put down on the Ministry of Finance of Ukraine represented by the experts of SESE "The Academy of Financial Management", who developed the methodological and organizational support for the PTG report. The article covers the conceptual framework, methodological approaches and organizational support for the report on payments to government for undertakings active in the extractive industry and logging. The developed draft forms of such reporting and methodological recommendations (guidance) for the preparation of this report take into account the peculiarities of activities of these undertakings, the provisions of national legislation and EU Directive requirements. The report on payments to government is non-financial, but at the same time it is based on the accounting data and contains the cost indicators of the accrued and paid payments and indicators of the amounts of mining or logging and selling of goods in-kind. The draft report envisages disclosing the information on the undertakings in general and on individual projects. The implementation of the drafts proposed doesn't entail the additional costs and is intended to increase the security, transparency, accountability and legitimacy of the certain types of undertaking activities to promote the investment attraction.

Keywords: adaptation of Ukrainian legislation to EU legislation, transparency and accountability, non-financial reporting, the report on payments to government, undertakings active in the extractive industry and logging.

JEL classification: M42, M48, Q23.

Т. И. Ефименко

член-корреспондент НАН Украины, доктор экономических наук, профессор, заслуженный экономист Украины, президент ГУНУ "Академия финансового управления", Киев, Украина

Л. Г. Ловинская

доктор экономических наук, профессор, член Методологического совета по бухгалтерскому учету при Министерстве финансов Украины, заместитель директора по научной работе НИФИ ГУНУ "Академия финансового управления", Киев, Украина

Я. В. Олейник

доктор экономических наук, профессор, главный научный сотрудник отдела методологии бухгалтерского учета НИФИ ГУНУ "Академия финансового управления", Киев, Украина

ВВЕДЕНИЕ В УКРАИНЕ ОТЧЕТА О ПЛАТЕЖАХ В ПОЛЬЗУ ГОСУДАРСТВА

Аннотация. Необходимость имплементации положений Директивы 2013/34/ЕС обусловила внесение изменений в 2017 г. в Закон Украины "О бухгалтерском учете и финансовой отчетности в Украине" от 16.07.1999 № 996-XIV в отношении составления отчета о платежах в пользу государства. Решение организационных вопросов представления такой отчетности возложено на Министерство финансов Украины, по поручению которого специалистами ГУНУ "Академия финансового управления" проведены соответствующие научные исследования. В статье освещены концептуальные положения, методические подходы и организационное обеспечение отчетности о платежах в пользу государства предприятий недропользования и лесозаго-

товки. Проекты формы отчетности и методических рекомендаций по ее составлению учитывают особенности деятельности добывающих предприятий, положения национального законодательства и директивные требования ЕС. Отчетность о платежах государству является нефинансовой, в то же время она составляется по данным бухгалтерского учета, содержит стоимостные и натуральные показатели. Проект отчета предусматривает раскрытие информации по предприятию в целом и по отдельным проектам. Внедрение предложенных проектов не связано с дополнительными расходами и должно обеспечить повышение безопасности, прозрачности, подконтрольности и законности деятельности предприятий данных отраслей, способствовать привлечению инвестиций.

Ключевые слова: адаптация законодательства Украины к законодательству ЕС, прозрачность и подотчетность, нефинансовая отчетность, отчет о платежах в пользу государства, предприятия недропользования и лесозаготовки.

Україна має різноманітний природно-ресурсний потенціал, сприятливий клімат і географічне положення. Водночас для вітчизняної економіки існують загрози розбалансованості у зв'язку з проблемами, що характерні для країн, орієнтованих на виробництво та експорт сировини. Цей феномен, який дістав назву “парадокс достатку” (*paradox of plenty*), з кінця ХХ ст. є предметом пильної уваги міжнародної громадськості й науковців [1].

Ситуація, коли країни, котрі володіють значними природними ресурсами, не можуть використати їх для розвитку своєї економіки, описана Річардом Ауті в 1993 р. Учений дійшов висновку про високу залежність багатих на ресурси країн від експорту сировини та уповільнення темпів їхнього економічного зростання в довгостроковому періоді [2].

Відтоді відомі дослідники виокремили такі ймовірні вразливі компоненти національного господарства транзитивних країн:

- встановлення і досягнення цілей сталого розвитку в невеликих відкритих економіках, багатих на природні ресурси, часто суттєво відрізняється від міжнародних підходів; зростання видобутку ресурсів не сприяє створенню нових робочих місць, тому виникають загрози поширення безробіття;

- відносно міцний валютний потенціал таких держав зазвичай дає змогу обслуговувати достатньо великий обсяг розрахунків, але несподівані коливання світових біржових цін через раптові зміни курсу національної валюти створюють інфляційні та інші ризики, які можуть перешкоджати транскордонному руху товарів та послуг; очікування й поведінка міжнародних кредиторів кореспондують із волатильністю цін на ресурси, а отже, різкі зміни їхньої активності в межах монетарного простору обслуговування експортно-імпортних операцій також потребують нівелювання загроз нестабільності грошово-кредитного ринку [3].

Тобто країнам, потенційно багатим на природні ресурси, хоч як це парадоксально, доволі часто притаманні нерозвинена економіка, авторитарне правління, високий ризик збройних конфліктів, зростання бідності, соціально-економічне розшарування й корупція. Зазначене стало поштовхом до пошуку засобів протистояння “парадоксові достатку” та спричи-

нило розроблення міжнародної Ініціативи прозорості видобувних галузей (*дали* – ІПВГ).

ІПВГ – незалежний і добровільно підтримуваний на міжнародному рівні стандарт забезпечення транспарентності, який впроваджується в 51 країні світу в інтересах зацікавлених користувачів – держави та громадськості [4]. Ця ініціатива спрямована на втілення принципів прозорості у спеціалізованих галузях через оприлюднення даних про процедури надання дозволів на користування надрами, діяльність із видобування тощо. Мається на увазі інформація про доходи, обсяги переробки та продажу корисних копалин, а також платежі, включаючи податкові, на користь держави, отримані урядом від компаній із відповідною бізнес-діяльністю, а також їхні соціальні проекти на місцях [4].

Слід зауважити, що, за винятком вимог до публічних акціонерних товариств із приводу надання відомостей про фінансовий стан через проходження лістингу на фондовій біржі та розкриття річної звітності, зобов'язань стосовно необхідності оприлюднення компаніями інформації про видобуток корисних копалин в Україні до останнього часу нормативно визначено не було. Однак, починаючи з 2009 р., Україна вже має позитивний досвід упровадження ІПВГ [5]. На сьогодні ці питання розглядаються в контексті удосконалення управління фіскальними ризиками [6]. Крім того, згідно з Угодою про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, від 27.06.2014 (*дали* – Угода про асоціацію з ЄС) [7], наша держава зобов'язалася поступово наблизити власне законодавство до європейського шляхом імплементації положень Директиви 2013/34/ЄС про щорічну фінансову звітність, консолідовану фінансову звітність та пов'язані з ними звіти визначених типів компаній (*дали* – Директива 2013/34/ЄС) [8]. У Директиві 2013/34/ЄС чимала увага приділена питанням забезпечення підвищення прозорості виплат на користь урядів країн ЄС великими підприємствами та суб'єктами суспільного інтересу, що зайняті в добувній промисловості або в заготівлі корінного (природного) лісу: такі підприємства зобов'язані щороку розкривати суми виплат на користь урядів у спеціальних звітах.

У рамках гармонізації національного законодавства з нормами ЄС у 2017 р. прийнято Закон України “Про внесення змін до Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” щодо удосконалення деяких положень” від 05.10.2017 № 2164-VIII (*дали* – Закон № 2164-VIII), яким встановлена вимога визначеним видам підприємств складати звіт про платежі на користь держави. Закон № 2164-VIII набрав чинності 1 січня 2018 р., що обумовлює актуальність дослідження методичних і організаційних засад звітування про такі платежі в контексті імплементації вказаної Директиви та особливостей національного нормативно-правового забезпечення діяльності підприємств, які зайняті використанням природних багатств.

Таким чином, партнерство держави з громадськістю, через запровадження в Україні норм європейського законодавства і стандартів ІПВГ, дало змогу інституціалізувати підвищення прозорості параметрів видобування

корисних копалин. Утім, теоретичні напрацювання в цій площині відсутні. Аналіз практики звітування про платежі на користь урядів у країнах, на котрі поширюються директивні вимоги ЄС, також не є предметом пильної уваги вітчизняних науковців. Тобто наразі є потреба не тільки в методологічному забезпеченні прозорості визначених видів підприємств, а й у оцінці найкращих практик звітування великих підприємств та суб'єктів суспільного інтересу, що зайняті в добувній промисловості або заготівлі корінного лісу на користь урядів у країнах ЄС.

Метою статті є розкриття концептуальних положень, методичних і організаційних засад звітності про платежі на користь держави, розроблених фахівцями ДННУ “Академія фінансового управління” в рамках науково-дослідної роботи з наукового забезпечення імплементації директивних вимог ЄС у цій сфері, а також обґрунтування подальшого оновлення вітчизняного законодавства.

Варто зазначити, що до унормування Законом № 2164-VIII підходів до звітності компаній-надрокористувачів у нашій державі вже діяли нормативні акти з цих питань, а саме: постанова Кабінету Міністрів України “Про приєднання України до Ініціативи щодо забезпечення прозорості у видобувних галузях” від 30.09.2009 № 1098 [5], Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення прозорості у видобувних галузях” від 16.06.2015 № 521-VIII [9], розпорядження Кабінету Міністрів України “Про затвердження плану заходів із впровадження Ініціативи щодо забезпечення прозорості у видобувних галузях на 2015 рік” від 08.09.2015 № 910-р [10], постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку забезпечення прозорості у видобувних галузях” від 02.12.2015 № 1039 [11]. Надалі потрібно проаналізувати відповідність цих документів оновленому, гармонізованому з актами ЄС законодавству щодо зобов'язань надрокористувачів надавати й оприлюднювати інформацію про загальнодержавні та місцеві податки та збори, інші платежі, а також про виробничу (господарську) діяльність із користування надрами для видобування корисних копалин.

У разі необхідності – внести зміни з метою дотримання статусу “відкритих даних” [12] та принципу одноманітності при підготовці звітів.

У рамках встановлених повноважень ТОВ “Ернст енд Янг Аудиторські Послуги”, що обрано Міненерговугіллям на конкурсних засадах адміністратором, станом на 2017 р. підготовлено два звіти ІПВГ на основі даних, отриманих від надрокористувачів і державних органів, а також із відкритих та загальнодоступних джерел (включно з публічними реєстрами). Звіт, підготовлений у 2015 р., містить інформацію про платежі й надходження від видобувних галузей за 2013 р., а той, що складений у 2016 р., – відповідні відомості за 2014 і 2015 рр. У зазначених звітах ІПВГ, підготовлених за результатами техніко-економічної оцінки, а також аналізу інформації, отриманої від Державної фіскальної служби України, розкрито аспекти діяльності 97 великих видобувних компаній. Їхній сумарний внесок у надходження держа-

ви від видобувних галузей сягнув у 2014 р. 55 578,5 млн грн, або 95,8 %, а в 2015 р. – 88 409,0 млн грн, або 95,5 % [4].

Висвітлення процесу впровадження ІПВГ популяризується через медіа-ресурси, проведення круглих столів у обласних центрах нафтогазоносних регіонів за участю представників місцевих органів влади, громад і видобувних компаній. Із метою оприлюднення інформації про управління природними ресурсами країни, доходи від видобування корисних копалин та інші події, що стосуються ІПВГ в Україні й за її межами, Міненерговугілля щороку до кінця жовтня публікує звіт на своєму офіційному веб-сайті, на Єдиному державному веб-порталі відкритих даних. Окрім того, на створеному веб-порталі “Ініціатива прозорості видобувних галузей України” розміщено стандарт ІПВГ українською та російською мовами, звіти ІПВГ українською, англійською й російською мовами та інша корисна інформація [4].

При цьому варто зауважити, що впровадження ІПВГ не розв’язує всіх проблем забезпечення підвищення прозорості виплат на користь держави. Так, фахівцями аналітичного центру “DiXi Group” у межах проекту “Підготовка та просування нормативно-правової бази для розкриття компаніями платежів у видобувній сфері в контексті реалізації Ініціативи прозорості видобувних галузей України. Другий етап”, який здійснювався за підтримки Міжнародного фонду “Відродження”, окреслено низку проблем, пов’язаних із забезпеченням прозорості й підзвітності підприємств, що проводять діяльність із видобування природних багатств [13]. Однією з таких проблем є незаконний видобуток вугілля та його купівля з невідконтрольованих територій України. До перешкод упровадженню ІПВГ віднесено: зловживання партнерів у рамках договорів видобувних компаній про спільну діяльність, котрі розриваються через суди; часті зміни фіскального режиму, зокрема підвищення без належного обґрунтування ставок ренти для видобутку вуглеводнів; брак предметного діалогу між місцевими громадами і компаніями, що призводить до конфліктів при погодженні ліцензій для останніх. Окрім того, протягом багатьох років нафтогазова й вугільна галузі дотувалися з бюджету України, що фактично позбавляло державні видобувні компанії шансів на приватні інвестиції та розвиток видобутку на партнерських засадах.

Рекомендації стандарту ІПВГ лише закликають держави надавати огляд видобувних галузей, розкривати інформацію про нормативне й фіскальне регулювання, а також результати звірки даних щодо грошових потоків за податками та іншими платежами на користь держави від видобувних компаній.

Директива 2013/34/ЄС приділяє особливу увагу аспектам підвищення прозорості виплат на користь урядів країн ЄС великими підприємствами й суб’єктами суспільного інтересу, що зайняті в добувній промисловості або заготівлі природного лісу. Згідно з Директивою, інструментом виконання цього пріоритету є запровадження звітування про платежі на користь урядів. Зазначені підприємства та суб’єкти суспільного інтересу повинні що-

року складати окремі звіти, розкриваючи суми виплат на користь урядів тих країн, у яких вони проводять свою діяльність. Такі звіти покликані допомагати урядам країн, багатих на природні ресурси, реалізовувати принципи й критерії ІПВГ та звітувати суспільству про виплати, що надходять цим урядам від підприємств, зайнятих у добувній промисловості або заготівлі природного лісу, в межах юрисдикції урядів [8].

Запропонована Директивою 2013/34/ЄС звітність не є фінансовою, хоч і складається за даними бухгалтерського обліку, та покликана сприяти підвищенню транспарентності й ефективності управління використанням природних ресурсів.

Вимога Директиви 2013/34/ЄС щодо запровадження звітування про платежі на користь урядів імплементована на рівні національного законодавства країн ЄС. Зокрема, у Великобританії у 2014 р. прийнято Регламент SI 2014/3209, який набрав чинності в грудні цього ж року та в котрий внесено поправки в грудні 2015 р. [14]. Його дія поширюється на компанії, що проводять постійну діяльність із промислового видобутку, чиї цінні папери перебувають у обігу на Основному ринку Лондонської фондової біржі, включаючи компанії, не зареєстровані у країні. Стосовно останніх перший звітний період починається з 1 січня 2015 р. або після цієї дати. Термін публікації звітності про платежі на користь урядів становить 6 місяців по закінченні звітного періоду для компаній, чиї цінні папери котируються на фондових біржах Великобританії, та 11 місяців – для інших компаній, котрі звітують.

Транснаціональні та інші компанії, що готують звітність відповідно до зазначеного законодавства, розкривають загальну інформацію про підприємства, які складають звітність, та принципи її підготовки (законодавство, за котрим сформовано звіт; суб'єкти, що повинні оприлюднювати інформацію; її обсяг і зміст; умови звільнення від її розкриття; валюта звітності та суттєвість; види платежів); подають зведений огляд платежів на користь держави.

Як зазначалося, в Україні, згідно з нещодавно прийнятим Законом № 2164-VIII, підприємства, що проводять діяльність із видобутку корисних копалин загальнодержавного значення або заготівлю деревини й при цьому становлять суспільний інтерес, зобов'язані звітувати про платежі на користь держави. Повноваження зі встановлення порядку і строків подання звіту про такі платежі до органів державної влади покладено на Кабінет Міністрів України; вирішення організаційних питань звітування, а саме визначення форми звіту про платежі на користь держави, закріплено за Міністерством фінансів України за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики [15].

Частка публічних акціонерних товариств у загальній кількості суб'єктів добувної промисловості в нашій державі дорівнює лише близько 10 %. Більшість таких суб'єктів (57,3 %) створено у формі товариств із обмеженою відповідальністю [16].

Обов'язковість складання звітності про платежі на користь держави може викликати занепокоєння з боку підприємств, які мають звітувати, щодо виникнення додаткових трансакційних витрат на підготовку відповідної інформації. Втім, для публічних акціонерних товариств надання даних про платежі на користь держави та об'єднання розрізненої інформації в спеціальній звітності забезпечить навіть зниження витрат на надання громадськості доступу до інформації, що вже перебуває в суспільному доступі. До того ж регулярне оприлюднення даних про такі платежі може захистити підприємства галузі від звинувачень у неналежному справлянні платежів до зведеного бюджету.

Запровадження в Україні звітування підприємств про платежі на користь держави зумовляє потребу в розробленні методологічних, методичних і організаційних засад звітування.

Чинним законодавством встановлено складання звіту про платежі на користь держави, коло суб'єктів, на яких поширюється вимога звітування про такі платежі, критерії віднесення підприємств до категорії великих та суб'єктів суспільного інтересу, загальні підходи до порядку і строків подання звіту про платежі на користь держави. Закон № 2164-VIII передбачає, що:

- звіт про платежі на користь держави – це документ, що містить деталізовану інформацію про податки, збори та інші платежі підприємств;
- за рівнем інтеграції звіт складається у вигляді окремого документа;
- звітність не є фінансовою, хоча складається за даними бухгалтерського обліку;

- звіт подається підприємствами, які відповідають одразу двом критеріям: проводять діяльність із видобутку корисних копалин загальнодержавного значення або заготівлю деревини та при цьому становлять суспільний інтерес;

- підприємства, що проводять діяльність із видобутку корисних копалин загальнодержавного значення, зобов'язані не пізніше ніж до 30 квітня року, який настає за звітним періодом, оприлюднювати річну фінансову звітність і річну консолідовану фінансову звітність разом із аудиторським висновком на своїй веб-сторінці (в повному обсязі) та в інший спосіб у випадках, передбачених законодавством.

Водночас у Законі № 2164-VIII не визначено сутність поняття “платіж” для такого звіту, категорії платежів, щодо котрих мають звітувати підприємства окреслених галузей; поріг суттєвості для суми платежів, які можуть не розкриватись у звіті про платежі на користь держави.

З метою створення необхідних передумов запровадження нової звітності фахівцями ДННУ “Академія фінансового управління” розроблено проект Методичних рекомендацій щодо складання звіту та форму звіту про платежі на користь держави. Цей проект отримав схвальний відгук від Міністерства енергетики та вугільної промисловості України і був апробований низкою підприємств добувної галузі. Слід зауважити, що методичні рекомендації стосовно заповнення форми звіту про платежі на користь держави та форми

звіту розроблялися з урахуванням певних аспектів. Наприклад, бралися до уваги характерні ознаки діяльності суб'єктів, на яких поширюється вимога його складання.

Діяльність із видобутку корисних копалин загальнодержавного значення та заготівля деревини мають особливий характер, зумовлений відповідним законодавчим регулюванням і формами взаємодії таких підприємств із державою. Тому запропонована форма звіту відповідає чинним нормам, узгоджується із законодавством, котре регулює відносини, пов'язані з видобуванням корисних копалин і лісозаготівлею, а також регламентує розкриття інформації, необхідної для забезпечення прозорості у видобувних галузях та підготовки звіту згідно з вимогами ІПВГ. Також при розробленні форми звіту враховано вимоги Директиви 2013/34/ЄС.

Отже, звітність запропоновано структурувати таким чином.

Розділ I "Об'єкт надкористування/використання лісових ресурсів". У розділі надається стисла інформація щодо об'єкта надкористування або використання лісових ресурсів (табл. 1). Заповнюється на підставі спеціальних дозволів на користування надрами чи на використання лісових ресурсів.

Розділ II "Обсяг видобутку/заготівлі та реалізації продукції". Наводиться інформація про види продукції добування корисних копалин і лісозаготівель. Звітність про платежі на користь держави покликає сприяти підвищенню транспарентності й ефективності управління використанням національних природних ресурсів. Задля забезпечення її інформативності запропонований проект форми містить натуральні показники обсягів видобутку/заготівлі та реалізації продукції в натуральному вимірі (табл. 2). При цьому інформація про величину фактичного видобутку й реалізації корисних копалин повинна відповідати обсягу виробленої продукції за звітний рік і кількості реалізованої продукції, виробленої із власної сировини, у звітному році, що розкривається у формі державного статистичного спостереження зі статистики промисловості № 1П-НПП (річна) "Звіт про виробництво та реалізацію промислової продукції". Підприємства, які займаються лісозаготівлею, оприлюднюють відомості про загальний обсяг фактичної заготівлі й реалізації продукції лісозаготівель, передбачених договорами та іншими не забороненими законодавством правочинами, пов'язаними з використанням лісових ресурсів, котрі мають відповідати розміру продукції лісозаготівель, що розкривається у формі державного статистичного спостереження зі статистики екології, лісового та мисливського господарства № 3-лг "Лісогосподарська діяльність" (Розділ I "Обсяги продукції лісового господарства", стаття "у тому числі обсяги продукції лісозаготівель").

Розділ III "Платежі на користь держави". Наводяться вартісні показники сум нарахованих і сплачених платежів за категоріями відповідно до типів платежів (табл. 3).

При розробленні методичних рекомендацій та проекту форми звіту основною проблемою було визначення типів платежів, які повинні бути розкриті. У Законі № 2164-VIII є лише непряма згадка, що звіт про платежі

Таблиця 1. Об'єкт надрокористування/використання лісових ресурсів

№	Назва ділянки надр / лісової ділянки	Корисна копалина / категорія лісів	Вид користування надрами / використання лісових ресурсів	Місцезнаходження ділянки надр / лісової ділянки	Реєстраційний номер / стан спецдозволу	Дата надання спецдозволу / дата закінчення дії спецдозволу	Відомості про власника
1	2	3	4	5	6	7	8

Складено авторами.

Таблиця 2. Обсяг видобутку/заготівлі та реалізації продукції

Стаття	Код рядка	Одиниця виміру	Фактичний видобуток/заготівля		Випуск товарної продукції		Реалізовано продукції	
			Всього	Частка держави	Всього	Частка держави	Всього	Частка держави
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Продукція добування корисних копалин, усього (сума рядків 110, 120, 130, 140, 150) в тому числі:	100							
вугілля	110							
нафта	120							
газ	130							
металеві руди	140							
інші корисні копалини	150							
Продукція лісозаготівель, усього в тому числі ліквідної деревини	200							
	210							

Складено авторами.

Таблиця 3. Платежі на користь держави (у фактичних цінах, тис. грн з одним знаком після коми)

Стаття	1	Код рядка	Нараховано	Сплачено
		2	3	4
Частка держави в загальному видобутку/заготівлі продукції, всього (сума рядків 1100, 1200)		1000		
частина чистого прибутку (доходу), що вилучається до відповідного бюджету		1100		
частина прибуткової продукції		1200		
Податкові платежі, всього (сума рядків 2100, 2200, 2300, 2400)		2000		
податок на прибуток		2100		
рентна плата		2200		
екологічний податок		2300		
інші податкові платежі		2400		
Дивіденди		3000		
Спеціальні платежі (бонуси)		4000		
Збори та інші платежі		5000		
Виплати на поліпшення інфраструктури		6000		
Платежі на користь держави, всього (сума рядків 1000, 2000, 3000, 4000, 5000, 6000)		7000		

Складено авторами.

на користь держави має містити деталізовану інформацію про податки, збори та інші платежі підприємств. Такий підхід має переважно фіскальний характер. Список видів платежів, наведений у звіті ІПВГ, також включає тільки перелік податкових стягнень. Утім, згідно з Директивою 2013/34/ЄС категорія “платіж” конкретно визначається як перелічені у ст. 41 суми, котрі сплачуються грошима або товарами за проведення діяльності підприємства, що працює у видобувній промисловості, й підприємства, яке займається лісозаготівлею в природному лісі [8]. За такого підходу, на наш погляд, під платежем слід розуміти будь-які податки, збори та інші платежі, здійснені підприємством, що працює в добувній промисловості чи займається лісозаготівлею, в грошовій або натуральній формі на користь державного чи місцевих бюджетів.

Наведені в Директиві 2013/34/ЄС типи платежів у національній інтерпретації мають такий вигляд (табл. 4).

Для розроблення розділу III форми звіту було проведено попереднє дослідження щодо визначення суттєвих платежів, котрі сплачуються підприємствами України визначених галузей на користь держави (табл. 5 і 6).

За проведеними розрахунками (див. табл. 5 і 6) частка податкових платежів в Україні на користь держави, що підлягають включенню до звіту згідно з вимогами Директиви 2013/34/ЄС, становить у видобувній та лісозаготівельній галузях у 2016 р. відповідно 68 і 46 % загальних надходжень до бюджету від цих підприємств. Серед зазначених платежів по добувній і лісозаготівельній галузях найбільшою є величина рентної плати за користування надрами й спеціальне використання лісових ресурсів, а також за використання інших природних ресурсів. Істотна відмінність у розмірі частки податкових платежів на користь держави в загальній сумі платежів підприємств добувної та лісозаготівельної галузей в Україні зумовлена величиною частки ренти (53,53 та 30,19 % відповідно).

Групування платежів за відповідними категоріями здійснене авторами згідно з їх поділом у Директиві 2013/34/ЄС (ст. 41) та з урахуванням результатів проведеного дослідження (див. табл. 4). Запропоновано такі категорії платежів:

1. Податкові платежі, всього, в тому числі податок на прибуток, рентна плата, екологічний податок, інші податкові платежі.

2. Спеціальні платежі (бонуси).

3. Виплати на поліпшення інфраструктури.

З метою створення умов для запровадження звітності про платежі на користь держави в рамках науково-дослідної роботи було розроблено проект Методичних рекомендацій щодо складання звіту про платежі на користь держави (*далі* – Методичні рекомендації).

Методичні рекомендації містять: загальні положення, зміст статей звіту, спосіб подання та оприлюднення звіту. В загальних положеннях зазначаються сфера та терміни застосування Методичних рекомендацій, а також суб'єкти, від котрих вимагається скласти такий звіт. Так, Методичні рекомендації можуть використовуватися великими підприємствами й усіма підприємствами,

Таблиця 4. Відповідність типів платежів згідно з Директивою 2013/34/ЄС та нормативно-правовим забезпеченням в Україні

Типи платежів відповідно до Директиви 2013/34/ЄС (глава 10, ст. 41, п. 5) <i>The types of payments in accordance with provisions of the Directive 2013/34/EU (Ch. 10, Art. 41, point 5) [8]</i>	Типи платежів підприємств в Україні та їх нормативно-правове забезпечення	нормативний документ, що регулює справляння платежу
(a) <i>production entitlements</i> (a) надходження від виробництва	платіж	Цивільний кодекс України (глава 77) [17]; Закон України "Про угоди про розподіл продукції" (розділ III, ст. 25) [18]; Закон України "Про оренду землі" (розділ I, статті 5, 6) [19]
(b) <i>taxes levied on the income, production or profits of companies, excluding taxes levied on consumption such as value added taxes, personal income taxes or sales taxes</i> (b) податки на доходи, виробток (виробництво) або виробток підприємств (компаній), за винятком податків на споживання, таких як ПДВ, податку на доходи фізичних осіб або податків з продажу	Частина чистого прибутку (доходу) державних або комунальних унітарних підприємств та їх об'єднань, що вилучається до відповідного бюджету	Закон України "Про управління об'єктами державної власності" (статті 5, 11 (п. 1))
(c) <i>royalties</i> (c) роялті	Податок на прибуток підприємств	Податковий кодекс України (розділ IV)
(d) <i>dividends</i> (d) дивіденди	Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки	Податковий кодекс України (ст. 266)
	Плата за землю	Податковий кодекс України (ст. 269)
	Транспортний податок	Податковий кодекс України (ст. 267)
	Екологічний податок	Податковий кодекс України (розділ VIII, статті 240–250)
	Рентна плата (у тому числі рентна плата за користування надрами та рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів)	Податковий кодекс України (розділ IX)
	Місцеві збори (збір за місяця паркування транспортних засобів)	Податковий кодекс України (ст. 268-1)
	–	–
	Дивіденди (дохід), нараховані на акції (частки, паї) господарських товариств, у статутних капіталах яких є державна власність, інші види діяльності	Закон України "Про управління об'єктами державної власності" (ст. 11)

Закінчення табл. 4

Типи платежів відповідно до Директиви 2013/34/ЄС (глава 10, ст. 41, п. 5) <i>The types of payments in accordance with provisions of the Directive 2013/34/EU (Ch. 10, Art. 41, point 5) [8]</i>	Типи платежів підприємств в Україні та їх нормативно-правове забезпечення	нормативний документ, що регулює справляння платежу
(e) <i>signature, discovery and production bonuses</i> (е) знижка при підписанні контракту, бонус за відкриття корисних копалин та виробничий бонус	Спеціальний платіж (бонус) за підписання угоди Спеціальний платіж (бонус) за відкриття на ділянці надр промислових запасів вуглеводневої сировини Інші спеціальні платежі (бонуси), що сплачуються на користь держави, органів державної влади та місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій у зв'язку з пошуком, розвідкою та видобутком продукції	Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку забезпечення прозорості у видобувних галузях" [11]
(f) <i>licence fees, rental fees, entry fees and other considerations for licences and/or concessions</i> (f) ліцензійні збори, орендна плата, вступні внески та інші платежі за видачу ліцензій та/або отримання концесій	Збір за надання, продовження строку дії дозволу Збір за надання ліцензії	Кодекс України про надра; Закон України "Про нафту і газ" (ст. 14); Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами" [20] Закон України "Про ліцензування певних видів господарської діяльності" (ст. 9)
	Збір за надання дозволу на геологічне вивчення чи видобуток стратегічно важливих корисних копалин	Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами" [20]
	Орендна плата за землю Концесійні платежі	Закон України "Про оренду землі" (розділ III, статті 21–23) [19] Закон України "Про концесії" [21]; Методика розрахунку концесійних платежів, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 12.04.2000 № 639 [22]
(g) <i>payments for infrastructure improvements</i> (g) платежі з метою вдосконалення інфраструктури	Збір за надання спеціального дозволу на використання лісових ресурсів Додаткові витрати (на державну інфраструктуру тощо), які не пов'язані безпосередньо з веденням господарської діяльності суб'єкта господарювання*	Порядок видачі спеціальних дозволів на використання лісових ресурсів [23] Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами" [20]

* Будь-які додаткові витрати (соціальні витрати, доплата на державну інфраструктуру тощо), які не пов'язані безпосередньо з веденням господарської діяльності суб'єкта господарювання.

Складено авторами.

Таблиця 5. Платежі, які підлягають включенню до звіту про платежі на користь держави, сплачені підприємствами видобувної промисловості України (Секція В "Добувна промисловість і розроблення кар'єрів", розділи 05–08 КВЕД-2010) за період 2014–2016 рр.

Назва платежу	2014		2015		2016	
	Обсяг, тис. грн	Частка в загальній сумі платежів, %	Обсяг, тис. грн	Частка в загальній сумі платежів, %	Обсяг, тис. грн	Частка в загальній сумі платежів, %
Податок на прибуток	1 568 263,36	4,43	2 540 178,78	4,35	8 317 379,61	11,73
Податки на майно	132 568,85	0,37	168 414,67	0,29	316 240,40	0,45
Рентна плата	16 195 455,82	45,80	34 172 987,62	58,50	37 945 094,68	53,53
Орендна плата з юридичних осіб	362 506,65	1,03	400 775,70	0,69	637 570,86	0,90
Екологічні платежі	521 852,84	1,48	392 673,63	0,67	462 693,98	0,65
Частина чистого прибутку (доходу) державних унітарних підприємств та їх об'єднань, що вилучається до бюджету, й нараховані дивіденди	52 612,01	0,15	42 561,28	0,07	314 291,43	0,44
Інші платежі та надходження	2 708,30	0,01	4 975,13	0,01	21 107,26	0,02
Усього платежів, які підлягають включенню до звіту	18 835 967,83	53,26	37 722 566,81	64,57	48 014 378,23	67,73
Загальна сума сплачених платежів	35 362 870,52	100,00	58 420 269,89	100,00	70 886 032,43	100,00

Розраховано авторами.

Таблиця 6. Платежі, які підлягають включенню до звіту про платежі на користь держави, сплачені підприємствами України, що займаються лісозаготівлею (Секція А, розділ "Лісове господарство та лісозаготівлі", клас 02.2 "Лісозаготівлі" КВЕД-2010) за період 2014–2016 рр.

Назва платежу	2014		2015		2016	
	Обсяг, тис. грн	Частка в загальній сумі платежів, %	Обсяг, тис. грн	Частка в загальній сумі платежів, %	Обсяг, тис. грн	Частка в загальній сумі платежів, %
Податок на прибуток	2 559,93	1,57	12 947,33	4,21	26 991,31	5,57
Рентна плата	73 865,42	45,36	113 848,37	37,06	146 251,33	30,19
Податки на майно	28,15	0,02	1 914,14	0,62	4 875,89	1,01
Орендна плата з юридичних осіб	0	0	964,90	0,31	1 323,77	0,27
Екологічні платежі	0	0	0	0	365,46	0,08
Частина чистого прибутку (доходу) державних унітарних підприємств та їх об'єднань, що вилучається до бюджету, й нараховані дивіденди	2 784,42	1,71	11 960,56	3,89	41 449,32	8,56
Усього платежів, які підлягають включенню до звіту	79 237,92	48,66	141 635,3	46,11	221 257,08	45,67
Загальна сума сплачених платежів	162 836,84	100,00	307 198,64	100,00	484 487,01	100,00

Розраховано авторами.

що становлять суспільний інтерес, які працюють у добувній промисловості або займаються лісозаготівлею.

Методичні рекомендації не застосовуються до суб'єктів, що є материнськими підприємствами, якщо виконуються обидві ці умови:

– материнське підприємство зареєстроване в Україні та здійснює контроль над хоча б одним суб'єктом господарювання, який проводить діяльність у видобувній промисловості або займається лісозаготівлею;

– платежі на користь держави, здійснені таким підприємством, включені в консолідований звіт про такі платежі, складений цим материнським підприємством.

У розділі “Зміст статей звіту” наведено мету його складання; роз'яснено сутність терміна “платіж” за критерієм, визначеним у Директиві 2013/34/ЄС; уточнено звітний період для складання звіту та інформацію, яку підприємства мають розкривати у звіті, а також зміст його розділів і статей.

Метою складання звіту є забезпечення прозорості платежів на користь держави великими підприємствами й тими, що становлять суспільний інтерес, котрі зайняті у видобувній промисловості або займаються лісозаготівлею за звітний період.

Наголошується, що підприємства можуть обирати платежі, які включаються у звіт. При цьому відповідно до Директиви пропонується встановити, що платіж, виконаний як одноразовий платіж або як послідовність пов'язаних платежів на суму менш ніж 100 тис. євро протягом звітного періоду, відображати у звіті не потрібно. Цю суму можна визначити за середньорічним курсом НБУ за формулою, наведеною в листі НБУ “Щодо визначення середньорічного курсу” від 22.03.2004 № 13-410/1390, в якому зауважено, що офіційні курси гривні до іноземних валют, середні за період, регулярно розміщуються Національним банком України на власному сайті в міжнародній комп'ютерній мережі Інтернет. Такі курси, в тому числі курс гривні до євро, розраховуються як частка від ділення суми середньозважених курсів, встановлених за кожний місяць, на 12 [24].

У Розділі III Методичних рекомендацій розглянуто питання розкриття й подання звіту.

У Методичних рекомендаціях наводяться пояснення щодо заповнення розділів звіту (табл. 7).

Потрібно також визначитися щодо оцінки витрат підприємств на запровадження звіту про платежі на користь держави. Слід підкреслити, що таке звітування не поширюється на суб'єктів малого та середнього підприємництва, а лише на великі підприємства й ті, які становлять суспільний інтерес, котрі працюють у добувній промисловості або займаються лісозаготівлею. Такі підприємства не зазнаватимуть додаткових витрат на придбання основних фондів, обладнання й приладів, сервісне обслуговування, навчання чи підвищення кваліфікації спеціального персоналу, тому для отримання інформації, щоб заповнити форму звіту, достатньо буде ввести тільки доповнення до програмного забезпечення автоматизованої системи оброблення

Таблиця 7. Пояснення щодо заповнення розділів проекту форми звіту про платежі на користь держави

Розділ звіту	Зміст інформації	Пояснення
Розділ I "Об'єкт надкористування лісових ресурсів / використання лісових ресурсів"	Загальна інформація про об'єкт надкористування або використання лісових ресурсів і стан спеціального дозволу на використання надр або лісових ресурсів	Загальна інформація про об'єкт: назва ділянки надр / лісової ділянки; корисна копалина / категорія лісів; вид користування надрами / використання лісових ресурсів; місцезнаходження ділянки надр / лісової ділянки; інформація про спеціальні дозволи на користування надрами або використання лісових ресурсів; угод про умови користування надрами, угод про розподіл продукції, договорів про спільну діяльність або інших договорів, на підставі яких безпосередньо здійснюється проектна діяльність
Розділ II "Обсяг видобутку/заготівлі та реалізації продукції"	Інформація про обсяги фактичного видобутку/заготівлі та реалізації продукції Інформація про частку держави в обсягах фактичного видобутку/заготівлі та реалізації продукції Інформація про обсяги фактичного видобутку/заготівлі та реалізації за кожним видом продукції Інформація про частку держави в обсягах фактичного видобутку/заготівлі та реалізації за кожним видом продукції	Подаються дані про обсяги фактичного видобутку/заготівлі та реалізації продукції, передбачені договорами, угодами та іншими не забороненими законодавством правовими актами, пов'язаними з користуванням надрами або використанням лісових ресурсів Підприємства державної форми власності наводять, у тому числі, інформацію про частку виробленої продукції, що отримана відповідно до угоди про розподіл продукції / договору про спільну діяльність Підприємства видобувної галузі розкривають відомості про загальну кількість фактичного видобутку та реалізації за кожним видом копалин (вугілля, нафта, газ, металеві руди, інші корисні копалини). Підприємства, які займаються лісозаготівлею, розкривають інформацію про загальну кількість фактичної заготівлі й реалізації ліквідної деревини Підприємства державної форми власності подають, у тому числі, відомості про частку, що отримана відповідно до угоди про розподіл продукції / договору про спільну діяльність
Розділ III "Платежі на користь держави"	Інформація про будь-який платіж, здійснений підприємством, що працює у видобувній промисловості або займається лісозаготівлею, у грошовій формі на користь держави	Підприємства протягом відповідного звітного періоду розкривають інформацію про загальну суму нарахованих і сплачених за звітний період платежів у грошовій формі на користь державного чи місцевих бюджетів та загальну суму нарахованих і сплачених платежів за кожним видом платежів

Складено авторами.

даних. Тож витрати, пов'язані з наймом додаткового персоналу, відсутні. Виникають лише витрати, пов'язані з підготовкою та поданням звіту державним органам, а також із адмініструванням заходів державного нагляду/контролю (перевірок, штрафних санкцій, виконання рішень/приписів та ін.), якщо такі будуть передбачені.

Термін дії запропонованої форми звіту та Методичних рекомендацій необмежений у зв'язку з можливістю внесення до нього змін і доповнень, а також його скасування в разі коригування чинного законодавства.

Провівши дослідження заходів посилення підзвітності й прозорості діяльності підприємств, котрі працюють у добувній промисловості або займаються лісозаготівлею, в контексті продовження імплементації директивних норм ЄС у вітчизняну нормативно-правову базу зазначимо, що запропоноване фахівцями ДННУ "Академія фінансового управління" методичне й організаційне забезпечення складання звітності про платежі на користь держави є першою розробкою проектів нормативно-правових актів, націлених на підвищення прозорості та створення необхідних умов для доступу громадськості до інформації про використання корисних копалин і лісів загальнодержавного значення. Подальші наукові дослідження в цьому напрямі дадуть можливість урахувати досвід їх апробації на практиці та обґрунтувати зміни з метою удосконалення.

Список використаних джерел

1. *Dauvin M., Guerreiro D.* The Paradox of Plenty: A Meta-Analysis. *World Development*. 2017. Vol. 94. P. 212–231. URL: <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2017.01.009>.
2. *Auty R. M.* Sustaining Development in Mineral Economies: The Resource Curse Thesis. London : Routledge, 1993.
3. *Стиглиць Дж.* Ресурсне проклятие. Изобилие нефти и газа вредит экономике. *ЛИГА.net*. URL: <http://biz.liga.net/ekonomika/tek/stati/2278271-resursnoe-proklyatie-pochemu-neft-i-gaz-vredny-dlya-ekonomiki.htm>.
4. Ініціатива прозорості видобувних галузей України : офіційний веб-портал. URL: <http://eiti.org.ua/pro-eiti/>.
5. Про приєднання України до Ініціативи щодо забезпечення прозорості у видобувних галузях : постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2009 № 1098. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1098-2009-%D0%BF>.
6. Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки : розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.02.2017 № 142-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npras/249797370>.
7. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984_011.
8. Directive 2013/34/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on the annual financial statements, consolidated financial statements and related reports of certain types of undertakings. URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32013L0034>.
9. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення прозорості у видобувних галузях : закон України від 16.06.2015 № 521-VIII. URL: <http://zakon.kadrovik01.com.ua/regulations/8186/10462/460636/>.

10. Про затвердження плану заходів із впровадження Ініціативи щодо забезпечення прозорості у видобувних галузях на 2015 рік : розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.09.2015 № 910-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npras/248473702?=&print>.

11. Про затвердження Порядку забезпечення прозорості у видобувних галузях : постанова Кабінету Міністрів України від 02.12.2015 № 1039. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1039-2015-%D0%BF>.

12. Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 21.10.2015 № 835. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/835-2015-%D0%BF>.

13. Прозорий видобуток – незворотні зміни енергетичного сектору України. URL: <http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/doccatalog/document?id=245172563>.

14. Statutory Instruments: The Reports on Payments to Governments Regulations 2014 No. 3209. URL: https://www.legislation.gov.uk/uksi/2014/3209/pdfs/uksi_20143209_en.pdf.

15. Про внесення змін до Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” щодо удосконалення деяких положень : закон України від 05.10.2017 № 2164-VIII. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62044.

16. Опис відомостей із бази “Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, що містить перелік юридичних та фізичних осіб – підприємців”, без урахування окупованих територій: АР Крим та м. Севастополь. URL: <http://data.gov.ua/file/74692/download?token=rHvjKJHr>.

17. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

18. Про угоди про розподіл продукції : закон України від 14.09.1999 № 1039-XIV (зі змінами станом на 01.01.2015). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1039-14>.

19. Про оренду землі : закон України від 06.10.1998 № 161-XIV (зі змінами станом на 04.06.2017). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/161-14>.

20. Про затвердження Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами : постанова Кабінету Міністрів України від 30.05.2011 № 615. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/615-2011-%D0%BF>.

21. Про концесії : закон України від 16.07.1999 № 997-XIV (зі змінами станом на 24.05.2016). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/997-14>.

22. Про затвердження Методики розрахунку концесійних платежів : постанова Кабінету Міністрів України від 12.04.2000 № 639 (зі змінами станом на 15.03.2016). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/639-2000-%D0%BF>.

23. Порядок видачі спеціальних дозволів на використання лісових ресурсів : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 23.05.2007 № 761 (зі змінами станом на 19.01.2016). URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/761-2007-%D0%BF>.

24. Щодо визначення середньорічного курсу : лист Національного банку України від 22.03.2004 № 13-410/1390. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v1390500-04>.

References

1. Dauvin, M., Guerreiro, D. (2017). The Paradox of Plenty: A Meta-Analysis. *World Development*, 94, 212–231. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2017.01.009>.

2. Auty, R. M. (1993). *Sustaining Development in Mineral Economies: The Resource Curse Thesis*. London: Routledge.

3. Stiglitz, J. (2012, August 7). Resursnoe proklyatie. Izobilie nefti i gaza vredit e'konomike [Resource curse. Abundance of oil and gas harms the economy]. *LIGA.net*. Retrieved from <http://biz.liga.net/ekonomika/tek/stati/2278271-resursnoe-proklyatie-pochemu-nefti-gaz-vredny-dlya-ekonomiki.htm> [in Russian].

4. UAЕІТІ. (n. d.). *Iniciaty'va prozorosti vy'dobuvny'kh haluzej Ukrayiny'* [Extractive Industries Transparency Initiative]. Retrieved from <http://eiti.org.ua/pro-eiti/> [in Ukrainian].

5. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2009). *Pro pry'yednannya Ukrayiny' do Iniciaty'vy' shhodo zabezpechennya prozorosti u vy'dobuvny'kh haluziyakh* [About Ukraine's accession

to the Extractive Industries Transparency Initiative] (*Decree No. 1098, September 30*). Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1098-2009-%D0%BF> [in Ukrainian].

6. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2017). *Pro skhvalennya Stratehiyi reformuvannya sy'stemy upravlinnya derzhavny'my finansamy na 2017–2020 roky* [On approving the Strategy for reforming the public finance management system for 2017–2020] (*Order No. 142-p, February 8*). URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249797370> [in Ukrainian].

7. EU, Ukraine. (2014). *Uhoda pro asociaciyu mizh Ukrayinoyu, z odniyei storony, ta Yevropejs'ky'm Soyuzom, Yevropejs'ky'm spivtovary'stvom z atomnoyi enerhiyi i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoyi storony* [Association agreement between Ukraine, of the one part, and the European Union, the European atomic energy community and its member states, of the other part]. Retrieved from http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984_011 [in Ukrainian].

8. European Union. (2013). *Directive 2013/34/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on the annual financial statements, consolidated financial statements and related reports of certain types of undertakings*. Retrieved from <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32013L0034>.

9. Verkhovna Rada of Ukraine. (2015). *Pro vnesennya zmin do deyaky'kh zakonodavchy'kh aktiv Ukrayiny' shhodo zabezpechennya prozorosti u vy'dobuvny'kh haluzyakh* [On amending certain legislative acts of Ukraine on transparency in extractive industries] (*Act No. 521-VIII, June 16*). Retrieved from <http://zakon.kadrovik01.com.ua/regulations/8186/10462/460636/> [in Ukrainian].

10. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2015). *Pro zatverdzhennya planu zakhodiv iz vprovadzhennya Iniciaty'vy' shhodo zabezpechennya prozorosti u vy'dobuvny'kh haluzyakh na 2015 rik* [On approval of the action plan for the implementation of the Extractive Industries Transparency Initiative for 2015] (*Order No. 910-p, September 8*). Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/248473702?=print> [in Ukrainian].

11. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2015). *Pro zatverdzhennya Poryadku zabezpechennya prozorosti u vy'dobuvny'kh haluzyakh* [On approval of the Procedure for ensuring transparency in the extractive industries] (*Decree No. 1039, December 2*). Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1039-2015-%D0%BF> [in Ukrainian].

12. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2015). *Polozhennya pro nabori' dany'kh, yaki pidlyahayut' opry'lyudnennyu u formi vidkry'ty'kh dany'kh* [Provisions on data sets that are subject to disclosure in the form of open data] (*Decree No. 835, October 21*). Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/835-2015-%D0%BF> [in Ukrainian].

13. DiXi Group. (2016). *Prozory' j vy'dobutok – nezvorotni zminy' enerhety'chnoho sektoru Ukrayiny'* [Transparent mining – irreversible changes in the energy sector of Ukraine]. Retrieved from <http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/doccatalog/document?id=245172563> [in Ukrainian].

14. The Reports on Payments to Governments Regulations 2014. (2014, November 28). *Statutory Instruments, 3209*. Retrieved from https://www.legislation.gov.uk/uksi/2014/3209/pdfs/uksi_20143209_en.pdf.

15. Verkhovna Rada of Ukraine. (2017). *Pro vnesennya zmin do Zakonu Ukrayiny' "Pro bukhholders'ky' oblik ta finansovu zvitnist' v Ukrayini" shhodo udoskonalennya deyaky'kh polozhen'* [On amendments to the Law of Ukraine “On accounting and financial reporting in Ukraine” regarding the improvement of some provisions] (*Act No. 2164-VIII, October 5*). Retrieved from http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62044 [in Ukrainian].

16. Opy's vidomostej iz bazy "Yedy'ny'j derzhavny'j reyestr yury'dy'chny'kh osib, fizy'chny'kh osib – pidpry'yemciv ta hromads'ky'kh formuvan', shho misty't' perelik yury'dy'chny'kh ta fizy'chny'kh osib – pidpry'yemciv", bez urakhuvannya okupovany'kh tery'torij: AR Kry'm ta m. Sevastopol' [Description of information from the database “Uniform state register of legal entities, individuals – entrepreneurs and public formations, which contains a list of legal entities and individuals – entrepreneurs”, without taking into

account the occupied territories: Crimea and Sevastopol]. (n. d.). *DATA.GOV.UA*. Retrieved from <http://data.gov.ua/file/74692/download?token=rHvjKJHr> [in Ukrainian].

17. Verkhovna Rada of Ukraine. (2003). *Cy'vil'ny'j kodeks Ukrainy* [The Civil Code of Ukraine] (Act No. 435-IV, January 16). Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15> [in Ukrainian].

18. Verkhovna Rada of Ukraine. (1999). *Pro uhody' pro rozpodil produkciyi* [About product distribution agreements] (Act No. 1039-XIV, September 14). Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1039-14> [in Ukrainian].

19. Verkhovna Rada of Ukraine. (1998). *Pro orendu zemli* [About renting land] (Act No. 161-XIV, October 6). Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/161-14> [in Ukrainian].

20. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2011). *Pro zatverdzhennya Poryadku nadannya special'ny'kh dozvoliv na kory'stuvannya nadramy'* [On approval of the Procedure for granting special permits for the use of subsoil] (Decree No. 615, May 30). Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/615-2011-%D0%BF> [in Ukrainian].

21. Verkhovna Rada of Ukraine. (1999). *Pro koncesiyi* [About concessions] (Act No. 997-XIV, July 16). Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/997-14> [in Ukrainian].

22. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2000). *Pro zatverdzhennya Metody'ky' rozrakhunku koncesijny'kh platezhiv* [On approval of the Methodology for calculating concession payments] (Decree No. 639, April 12). Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/639-2000-%D0%BF> [in Ukrainian].

23. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2007). *Poryadok vy'dachi special'ny'kh dozvoliv na vy'kory'stannya lisovy'kh resursiv* [The procedure for issuing special permits for the use of forest resources] (Decree No. 761, May 23). Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/761-2007-%D0%BF> [in Ukrainian].

24. National Bank of Ukraine. (2004). *Shhodo vy'znachennya seredn'orichnoho kursu* [Concerning the definition of the average annual rate] (Letter No. 13-410/1390, March 22). Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v1390500-04> [in Ukrainian].